

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ БІБЛІЙНИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.

Наталія ГЕОРГІЄВА (Житомир, Україна)

У статті розглянуто основні етапи дослідження біблійної фразеології, окреслено історичні передумови формування біблеїзмів як окремого лінгвістичного феномену та проаналізовано різні підходи до визначення та класифікації біблійних фразеологічних одиниць.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, біблеїзм, мовне переосмислення, первинні фразеологізми, вторинні фразеологізми.

The genesis of main stages of Biblical phraseology study is investigated in this paper. The historical background of Biblical phrase as a separate linguistical phenomenon formation is studied and various approaches to biblical phraseological units classifications are analyzed.

Key words: phraseological unit, linguistical interpretation, biblical phrase, primary phraseological unit, secondary phraseological unit.

Фразеологія - відносно молода лінгвістична дисципліна. Становленню фразеології як галузі лінгвістики, що поступово вичленовувалася із синтаксису, лексикології і стилістики, сприяло, з одного боку, ґрунтовне дослідження синтаксичної природи словосполучень і, з другого - висвітлення у стилістико-семантичному плані стійких комплексів слів (Ш. Баллі [1], А. Сепіє [12] тощо).

Одним з перспективних напрямків сучасної лінгвістичної науки виступає дослідження біблійної фразеології, що виступає важливим конститuentом інтернаціонального фразеологічного фонду й широко представлене в багатьох європейських мовах. Як свідчать ряд вітчизняних та зарубіжних філологів (Солодухо [14]; Полубиченко [10]; Мягкова [9]; Кунін [7]; Бстхтіна [2]; Мендельсон [8]; Gardiner [16]; Smith [17]; Dubois [15]), тексти Священного Писання стали невичерпним джерелом ідіоматичного матеріалу для англійської мови.

В англomовній літературі Л. П. Сміт [13] вперше виділив біблеїзми в окремий клас фразеологічних одиниць, зробивши спробу розбити їх на тематичні групи на основі змінних прототипів, при цьому не приділивши достатньої уваги розгляду семантичної та етимологічної специфіки біблійних фразеологізмів.

Слід зазначити, що вивчення фразеологізмів біблійного походження знаходиться в колі наукових інтересів багатьох дослідників, які в останні десятиліття збагатили фразеологію аналізом системно-функціональних характеристик біблійних ідіом в різних мовах. Крім цього, наукові розвідки багатьох лінгвістів присвячені визначенню структурних моделей словосполучень церковної традиції та вивченню етимології окремих біблійних виразів (В.Л. Смірнов, Л. В. Полубиченко, Є. В. Кузнецова, С. Г. Шулежкова, С.С. Волков); діахронічному вивченню біблеїзмів та спробам їх класифікації [14]. Зокрема вітчизняний науковець О. В. Сафронова присвятила свою дисертацію дослідженню структури і семантики фразеологічних одиниць із ономастичним компонентом біблійного походження у сучасній англійській мові [11].

Таким чином можемо припустити, що особливий інтерес до біблеїзмів англійської мови продиктований їх специфікою: з одного боку, біблійні фразеологічні одиниці володіють всіма властивостями одиниць фразеологізмів, а з іншого- є мікросистемою фразеологізму, підставою для об'єднання в яку виступає Біблія як загальне генетичне джерело.

Варто підкреслити, що входженню біблеїзмів в мовний узус англійців сприяли переклади Біблії, що формувались протягом багатьох століть. Найперші спроби перекласти Біблію на англосакську мову датуються сьомим століттям, але перший повний переклад, завершений під керівництвом Джона Уікліфа, побачив світ лише в кінці 14 століття. У 20 столітті була зроблена спроба створити авторитетний текст англійської Біблії для нового часу. Нова Англійська Біблія (Новий Заповіт, 1961; Новий Заповіт, Старий Завіт і Апокрифи, 1969) - це абсолютно новий, свіжий переклад оригінальних

текстів природною, розмовною англійською мовою, що вийшов за підтримки і участі всіх християнських церков Великобританії [11].

Отже під фразеологічними біблеїзмами ми маємо на увазі прямо або опосередковано запозичені з Біблії сталі, повністю асимільовані словесні комплекси зі структурою словосполучення або речення, наділені ознаками об'єктів, які образно інтерпретуються, а також семантичною сталістю значення, що виникає внаслідок повного або часткового переосмислення компонентів [4]. Однак необхідно пам'ятати, що досі не існує єдиного та загально визнаного підходу до визначення біблійних фразеологічних одиниць (БФО) та уніфікованої їх класифікації.

Беручи за основу етимологію біблеїзмів, серед останніх А.Беріх і И.Матешич, виділяють [3]:

1) Вирази, які вже в тексті Біблії відрізняються цілісністю значення (to keep as the apple of smb's eye - зберігати як зіницю ока, alpha and omega - альфа і омега).

2) Фразеологізми, утворені на базі вільних словосполучень з Біблії, що набули нового значення фразеологізму (to hide one's light under a bushel - зарити талант в землю).

3) Фразеологічні одиниці, не представлені даним лексичним складом в Біблії, але семантично визначені її текстами (forbidden fruit - заборонений плід).

В свою чергу, Ю. А. Гвоздарєв [5] доповнює наведену вище класифікацію, обґрунтувавши виділення четвертого типу біблійних виразів - фразеологізми, обумовлені загальним змістом Біблії (the end of the World).

Спираючись на дослідження провідних лінгвістів, можемо розглядати БФО з позиції їх дистрибуції на дві великі групи [8]:

1) «добіблійні» (the root of the evil - корінь зла, the salt of the Earth - сіль землі), фразеологізми, які вже в Біблії вживалися як метафоричні узагальнено-образні звороти. До групи добіблійних фразеологізмів можемо віднести багаточисельні власне біблійні метафоричні звороти, використані в

притчах і проповідях Ісуса Христа, пророків, євангелістів (a mote in smb's eye - «сучок в чужому оці», чужий недолік).

2) «біблійні», які в свою чергу поділяються ще на дві підгрупи:

а) БФО, утворені в результаті метафоризації біблійних вільних словосполучень (to hide one's light un der a bushel - зарити талант в землю, the slaughter of the innocents - биття немовлят). Саме в числі БФО цього слоту можемо спостерігати численні приклади інтернаціональних фразеологічних зворотів.

б) біблійні фразеологізми, які не зустрічаються в Біблії ні в прямому, ні в переносному значенні, а утворюються безпосередньо в мові на основі тих або інших сюжетів. (To cast one's bread upon the waters (Ecclesiastes 11:1) - відпускати хліб свій по водах). Такі біблеїзми, як правило, не зустрічаються в інших мовах і можуть називатися національно-запозиченими.

Інший підхід дозволяє розглядати біблеїзми [4]:

1) по мірі їх зв'язку з Біблією, виділяючи чотири підгрупи:

а) первинні біблеїзми, які безпосередньо відображають біблійний текст або ситуацію. До них належить переважна більшість біблійних фразеологізмів. («Jesus's message was to love your neighbor as yourself, and these are people in need»).

б) вторинні біблійні фразеологізми, які лише віддалено асоціюються з текстом Біблії.

в) БФО, які походять безпосередньо з Біблії та використовуються в незмінній формі мовного цитування. (Ісус говорив: «But I tell you not to resist an evil person. But whoever slaps you on your right cheek, turn the other to him also»).

2) за семантичними особливостями:

а) біблеїзми, що мають пряме значення (babes and sucklings - новачки, недосвідчені люди; the holy of holies - свята святих)

б) біблеїзми з переносним значенням (to eat one's words - взяти свої слова назад; a lost sheep - людина, що збилася з дороги праведного).

На основі вищенаведеного огляду ми можемо зробити висновок про відсутність єдиної та уніфікованої класифікації фразеологічних одиниць біблійного походження, що пояснюється багатоаспектністю та складністю предмета вивчення.

В останні десятиліття сучасна лінгвістика зазнає системних та фундаментальних трансформацій, що спричинені процесом ущільнення та взаємоінтеграції соціогуманітарного знання. Кардинальні зміни відбуваються у розумінні класичних концептів соціокультурних, антропоісторичних, раціонально-мисленнєвих та вербальних площин існування людської цивілізації. Це дає можливість здійснити ряд важливих досліджень та відкриттів в межах лінгвістичних наук. Зокрема, проблема вивчення біблійних фразеологічних одиниць виступає кардіоцентричною та межевою у розумінні та осмисленні сучасних постнекласичних та неоортодоксальних концептів біблійно-релігійної фразеології. Таким чином біблеїзм, будучи одним із найважливіших джерел збагачення фразеології, виступає актуальним предметом лінгвістичного дослідження в епоху бурхливого розвитку когнітології.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Балли Ш. Французская стилистика. - М., 1961. - 384 с.
2. Бетехтина Е.Н. Фразеологические единицы с антропонимическим компонентом библейского происхождения в русском и английском языках // Библия и возрождение духовной культуры русских и древнеславянских народов. СПб., 1995. - С. 20-31.
3. Бирих А., Матешич Й. Из истории русских библейских выражений // Русский язык за рубежом. 1994. №5-6. - С. 41-47.
4. Гак В.Г. Особейгаости библейских фразеологизмов в русском языке (в сопоставлении с французскими библеизмами) // Вопросы языкознания. 1997. № 5 - С. 55-65.
5. Гвоздарев Ю.А. Строки библейской мудрости//Русская речь. 1994. №3. — С1 13-118.

6. Кузнецова И.В. Венгерские устойчивые сравнения с библейскими именами собственными // Проблемы фразеологической и лексической семантики: Материалы международной научной конференции (Кострома, 18-20 марта 2004 г.). М., 2004.-С. 192-196.

7. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка. М., 1996.

8. Мендельсон В.А. Фразеологические единицы библейского происхождения в английском и русском языках. Дис. канд. филол.наук. Казань, 2002.

9. Мягкова Л.Г. Фразеологические библеизмы и их реализация в контексте (на материале публицистических и газетных текстов современного языка) // Вопросы английской фразеологии (коммуникативный и фразеологический аспекты). М., 1987. -С. 56-65.

10. Полубиченко Л.В., Кузнецова Е.В. Топология библеизмов как части английской литературной традиции // Вести. Моск. УН-та. Сер. № 9. Филология. 1987. № 6. - С. 20-26.

11. Сафронова О. В. Структура і семантика фразеологічних одиниць із ономастичним компонентом біблійного походження в сучасній англійській мові. К., 1997.

12. Сеше А. Программа и методы теоретической лингвистики. [Статьи]. - М., 2003.

13. Смит Л.П. Фразеология английского языка. М., 1959.

14. Солодухо Э. М. Вопросы сопоставительного изучения заимствованной фразеологии. Казань, 2000.

15. Dubois M.M. La Bible et la langue anglaise // Vie et langage. Paris, 1967.

16. Gardiner J.H. The Bible as English Literature. N.Y., 1906.

17. Smith L.P. Words and Idioms Studies in the English Language. L., 1948.

18. Smith W. Bible Dictionaries // The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible. Grand Rapids, 1975. - P. 566-571.